

BİR İLİM VE DAVA ADAMI OLARAK PROF. DR. İHSAN SÜREYYA SIRMA

Mehmet Salih ARI*

Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma Hocamız ile 1983-1984 eğitim-öğretim yılında Erzurum'da İlahiyat Fakültesi birinci sınıfta okurken tanıştık. Hocamız İslam Tarihi derslerine giriyordu ancak bizim şubenin derslerine girmiyordu. Bizim şubenin İslam Tarihi dersine bir dönem İhsan Süreyya Hocamızın doktora öğrencisi olan Mustafa Ağırman Hoca girdi, İhsan Süreyya Hoca'nın hazırladığı ders notlarından sorumlu tuttu ve güzel hitabetiyle Siyer'i bize sevdirdi. İhsan Süreyya Hoca, bizim şubenin derslerine girmediğinden bazen onun ders verdiği şubelere gidip derslerini dinlemiştik. Hocamız, Resûlullah (s.a.s.)'ın hayatını ve evrensel mesajını sağlıklı bir şekilde öğrencilerine anlatmak için yoğun çaba sarf ediyordu. Derslerini daha anlaşılır ve etkileyici kılmak için genellikle slaytlar eşliğinde heyecanlı bir şekilde anlatırdı. Derslere girdiğinde tanıtmak için çok sayıda kitap da beraberinde getirirdi. Bu etkileyici ders anlatımından dolayı Erzurum'da bulunduğu sıralarda değişik fakültelerde okuyan öğrenciler Hocamızın derslerini dinlemeye gelirlerdi. 1984-85 öğretim yılından itibaren Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne yatay geçiş yaptıktan sonra İhsan Süreyya Hocamızın yayınlarını izlemeye çalıştım, hem onu hem de Mustafa Ağırman Hocamızı hep hayırla yâd ettik. Hocamızın ilk yayınladığı eserlerden *İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkençe* adlı kitabından başlayarak peyderpey yayınlanan makale ve kitaplarını okumaya; sohbet, konferans ve programlarını takip ettim.

İhsan Süreyya Hoca'nın hayat hikâyesi, azim, kararlılık, aşk, heyecan, inanç, gayret, fedakârlık, vefa, samimiyet, başarı ve benzeri güzel hasletlerle doludur. Onun ders, konferans, sohbetleri, söyleşileri, biyografisi ile ilgili yazılar özellikle onun hayat hikâyesini ve akademik deneyimini sade bir üslup ile ortaya koyan Adnan Demircan'ın hazırladığı nehir söyleşilerinden oluşan "İhsan Süreyya Sırma Kitabı & Pervari'den Paris'e" adlı kitap¹ okunduğunda bu durum daha iyi anlaşılacaktır. İhsan Süreyya Hoca, insan olması hasebiyle elbette hataları ve eksikleri olabilir. Ancak bu yazıda daha

---

Article Types / Makale Türü: Memories / Hatırat

Received / Geliş Tarihi: 08.12.2019, Accepted / Kabul Tarihi: 01.03.2020

DOI: <https://doi.org/10.26791/sarkiat.656828>

* Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, İslam Tarihi Ana Bilim Dalı mehmetsalihari@yyu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3498-8913>

¹ Sayın Prof. Dr. Adnan Demircan'ın nehir söyleşileri şeklinde hazırladığı "İhsan Süreyya Sırma Kitabı & Pervari'den Paris'e," adlı kitap her iki hocamızın ortak bir ürünü olarak yayın hayatında yerini almıştır (Beyan Yayınları 2018). Kitapta İhsan Süreyya Hocamıza merak edilen sorular, kaliteli, seviyeli ve titiz bir şekilde sorulmuş, Hocamız da aynı şekilde hazırlıklı olduğu soruları büyük bir özveri ile cevaplamıştır. Sonuçta İhsan Süreyya Hoca'nın hayatını ve akademik deneyimi anlaşılır, edebi bir üslup ile ortaya konmuştur. Bu yazıda anlatılan ilginç hatıraların daha fazlasını merak edenler mutlaka bu kitabı okumalıdır. Özellikle üniversitede okuyan, İslami Bilimler ve İslam Tarihi alanında ilerlemek isteyen öğrenciler bu kitaptan dile getirilen bilgi ve deneyimden haberdar olduklarında çokça yararlanacakları aşikârdır.

çok onun örnek kişiliği, davetçiliği, ilim adamı olma vasfı, bilimsel çalışmalarındaki yöntemi ve hayatındaki ibretli yönler üzerinde durulacaktır.²

İhsan Süreyya Sırma'nın Hayatından Bazı Önemli Kesitler

Hocamız ile yapılan söyleşilerinden ve yaptığı konuşmalardan anlaşıldığına göre Sayın İhsan Süreyya Sırma, küçüklüğünden itibaren okumayı seven ve bu uğurda gayret gösterip fedakârlığa katlanan bir şahsiyettir. Zira ilkokuldan sonra tahsil hayatını sürdürmek için evden kaçmayı bile düşünmüştür. Sonuçta ailece değer verdikleri âlim bir şeyhin fetvası ve müsaadesi üzerine ailesinin de rızasını alarak Liseyi bitirinceye kadar Pervari'den Siirt'e gelip okuma hayatını sürdürmüştür. Daha o yıllarda yabancı dilleri merak etmiş, öğrenmek için çaba sarf etmiştir. Ortaokul 1. sınıftan 2. sınıfa geçtiği yıl Pervari'de bulunan bir müsteşrikten birkaç cümle İngilizce öğrenebilmek ve pratik yapmak için uzaklardan ona su taşımış ve ekmek almıştır.³ Yine Hocamız ortaokul ve lisedeyken edebiyatı sevmiş, dünya klasikleri okumuş ve şiirler yazmaya başlamıştır.

Hocamızın hayatında tevafuklar fazlaca yer tutmaktadır. Bu tevafuklardan biri de Hocamızın Ankara İlahiyat Fakültesi'nde Arapça, Farsça, İngilizce, Osmanlıca öğretildiğini duyması üzerine oraya kaydolmasıdır. Hocamız bu Fakültede Muhammed Hamidullah, Muhammed Tanci, Tayyib Okiç gibi hocalar, Mikail Bayram, Mehmed Said Hatiboğlu, Talat Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu vb. şahsiyetlerle tanışma ve onlarla sohbet etme imkânı bulmuştur. Kendisi ile yapılan söyleşilerde bu mümtaz şahsiyetlerle ilgili önemli ve ilginç anekdotlar bulmak mümkündür. Hocamızın anlattığı şu hatıra o dönemin ilim adamlarını tanımak açısından önemlidir. İsmail Cerrahoğlu, Talat Koçyiğit ve Mehmed Said Hatiboğlu'nun profesör olması üzerine o sırada Erzurum'da bulunan Tayyib Okiç Hoca, İhsan Süreyya Hoca'yı çağırıp ona bir liste ve lüks bir lokantanın adını vererek "Bunları yarın öğlende falan lokantaya, davet edeceksin benim adıma" demiş, sebebi sorulduğunda ise "Bugün benim üç oğlum profesör olmuştur" diye cevap vermiştir. Bu kişiler Türkiye'de ilahiyat alanındaki ilk profesörleri olduğundan dolayı Tayyib Okiç Hoca çok sevinmiş ve etrafında bulunan ilim adamlarına ikramda bulunmuştur.

İhsan Süreyya Hoca Ankara'daki günlerini, hocalar ve öğrenci arkadaşları ile ilişkilerini anlatırken, Necip Fazıl'la tanıştığını, onun sohbet ve konferanslarına devam ettiğini, onun bir hayranı olduğunu, Tayyib Okiç, Hilmi Ziya Ülken, Cavit Sunar, Mehmet Toplamacıoğlu, Hüseyin Gazi Yurdaydın vb. hocalarının dersleri nasıl anlattıklarını ifade eder. Suut Kemal Yetkin Hoca'dan etkilendiğini ve derslerini zevkle dinlediğini belirtir. Bütün bunlara rağmen Hocamız Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin o günkü eğitim beklentilerini karşılamadığını zaten durumun buna müsait olmadığını; iyi bir felsefe eğitimi aldığını ancak ilahiyatçı olacak kadar eğitim almadığını haftada öğretilen 4 saat ile Arapçayı tam olarak öğrenmediğini belirtir. Bunun yanı sıra Hocamız kendi imkânıyla Ankara'da dil öğrenmek için büyük çaba sarf eder, almış olduğu 175 liralık kredi parasından 50 lirasını her ay İngilizce kursuna verir. Avrupa'ya gittikten sonra da bursunun yarısından fazlasını kitap ve fotoğraf makinesi filmlerine harcadığını söyler. Hocamız, sorulan bir soru üzerine yaşadığı yerleri mukayese etmeye çalışır ve şöyle der: "Pervari'den Siirt'e gelince bu sefer uzaktan bakıyor ve Pervari'nin

² İhsan Süreyya Sırma Hoca'nın eserlerinde yer alan bazı konular ilim adamları tarafından müzakere edilebilir. Ancak burada tartışılabilir konulara mümkün mertebe girilmeyecektir.

³ Sırma - Demircan, *Pervari'den Parise*, s. 66-67.

tamamını algılıyorsunuz. Ankara'ya gelince de Siirt ile Pervari çok küçük göründü. Hele Fransa'ya gidince bu sefer Türkiye'yi Pervari gibi görüyorsunuz... Ama Amerika'ya gidince bu sefer Avrupa'yı öyle görüyorsunuz. İnsanoğlu böyledir.”⁴

İhsan Süreyya Hoca, Arapça, İngilizce ve Mezhepler Tarihi derslerinin sınavını başarıyla yurtdışı doktora sınavını kazandıktan sonra Ankara'da İlahiyat Fakültesine uğrar, orada İslam Tarihi hocası Bahriye Üçok onu odasına çağırır ve ona “Avrupa'ya gidiyormuşsun! Neyse burada adam olmadınız, orada olursunuz” der. Ramazan ayında olmalarına rağmen hocaya “Söyle bakalım, ne içersin, çay, kahve?” diye sorar. İhsan Süreyya Hoca, “Hocam, Ramazan ayıdır” der. Bunun üzerine Bahriye Üçok “Ayol, sen bu kafayla mı gidiyorsun Avrupa'ya” der. Hocamız ise ona, “Oraya gidince dinsiz mi olacağız” şeklinde cevap verir. Üçok, “Seni orada düzeltirler” der. Hocamız böyle hocaların yanında eğitim görüp yetişmesine rağmen Avrupa'da daha iyi bir eğitim alarak döndüğünü Allah'a şükrederek açıklar.

İhsan Süreyya Hoca, Fransa'ya gittikten sonra orada çektiği sıkıntıları etraflıca anlatır. Oraya ilk gittiğinde Dâü's-sıla (sıla hasreti hastalığı) denilen konuşmama hastalığına yakalandığını, zira 15 gün hiç kimse ile konuşmadığını, sadece fırına gidip ekmek aldığını, bir gün sokakta esmer birini gördüğünde ona selam verdiğini, karşıdaki kişinin “aleyküm selam” diye karşılık vermesi üzerine, gidip adama sarıldığını, adamın Cezayirli olduğunu anladığında ona “Allah aşkına, on beş gündür bir insanla konuşmadım. Bir kahvede oturalım, benimle on beş dakika konuş, biraz içim açılsın.” diye ricada bulunduğunu, adamın onu Türk işçilerinin yanına götürdüğünü, işçilerle karşılaştığında ise onların nasıl dinden uzaklaştıklarını ve onlarla yaptığı sohbeti dramatik bir şekilde anlatır.

Hocamız Fransızca'yı öğrenmek için çok çaba sarf ettiğini ve hiçbir fedakârlıktan kaçınmadığını o güzel üslubuyla ortaya koyar. “Pardon” kelimesinin telaffuzunu öğrenmek için bir adamla altı defa çarpıştığını şu şekilde anlatır: Mahmud adlı mağazada “bir şeyler ararken 25-30 yaşlarında bir adamla çarpıştık. Adam “Pardon!” dedi. Ama öyle güzel telaffuz etti ki çok hoşuma gitti. O an orada bir şey yaptım: Adamcağız farkına varmadan onun pardon telaffuzunu öğrenebilmek için altı defa kendisine çarptım...” Ertesi gün gidip durumu hocasına anlatır, hocası bu olaya güler.

İhsan Süreyya Hoca daha sonra Arapça öğrenmek ve değişik vesilelerle Tunus, Fas ve Cezayir'e gider. Oralara giderken başında geçen maceraları değişik vesilelerle anlatmaya çalışır. Hocamızın önemli özelliklerinden biri de gezip gördüğü yerler hakkında anında notlar alıp daha sonra hatırat olarak yayınlamasıdır. Öğrencilerine sürekli şu tavsiyede bulunur: “Bir yere gittiğinizde orayı güzel gezin, güzel yazın, bir daha ya giderseniz, ya gitmezsiniz.”⁵ Yine Hocamıza göre gezip görülen ülkelerin romanları, hikâyeleri, müzikleri ve tiyatroları bilinmelidir. Örneğin Victor Hugo'nun Sefiller adlı romanını okumayan kişi Fransa'yı ne tanır ne de anlar. Hocamız da çok erken yaşlarda bu romanı okumuş ve ondan etkilendiğini değişik vesilelerle dile getirmektedir. Yine Shakespeare'i okumadan İngiltere'yi tanıyabilmenin mümkün olmadığını anlatmaktadır. İhsan Süreyya Hoca'nın Fransa'da yaşadığı zaman kiraladığı evler, kiracı - ev sahibi, komşu ilişkileri ve benzeri konularda anlattıkları da çok ilginçtir. İnsani ilişkilerin yok denecek derecede az olduğu, her şeyin menfaat ve maddi çıkar üzere bina edildiğini, temizlik anlayışlarının farklı olduğunu değişik örneklerle dile getirir. Mesela Hocamızın kiraladığı bir evde banyonun olup olmadığını sorması

⁴ Sırma - Demircan, *Pervari'den Parise*, s. 96.

⁵ Sırma - Demircan, *Pervari'den Parise*, s. 164.

üzerine ev sahibinin “ne yapacaksınız banyoyu” diye sorması bu ilginç olaylardan birisidir. Hocamızın anlattığına göre bazı konularda da bizim yapmamız gerekeni onlar yapıyorlar. Mesela erken uyuyorlar, erken kalkıyorlar. Gece 11.00’de bir evin ışığı yanıyorsa o ya Türk’tür, ya Arap’tır, ya İranlıdır.⁶

İhsan Süreyya Hoca, Fransa’ya gittikten sonra Hamidullah Hoca ile tanışmasını, onun sohbetlerine ve derslerine katılmasını Allah’ın bir lütfu olarak değerlendirir. Hamidullah Hoca’dan çok etkilendiğini defalarca belirtir. Hoca’nın fazla yemek yemediğini, makarna, süt, meyve suyu ve yoğurt gibi yiyecekler yediğini, et yemek gibi bir alışkanlığının olmadığını, tüm çabasını ilmi ve irşad faaliyetlerine ayırdığını anlatır.

İhsan Süreyya Hoca, Hamidullah Hoca’nın kendisine Hz. Peygamber (s.a.s)’i anlatmak üzere sizi bir yere davet ettiklerinde mutlaka gitmelerini tavsiye ettiğini bundan dolayı bu amaçla davet edilen tüm yerlere gitmeye çalıştığını ifade eder. İhsan Süreyya Hoca, zaman konusunda çok hassas olduğu, hastalık derecesinde titiz olduğu bunu da Hamidullah Hoca’dan öğrendiğini belirtir. Bu konuda randevulaştığı kişilerle ve konferans vermek üzere gittiği yerlerde bazı sorunlar yaşadığını örneklerle anlatır. Ancak Hocamız ne pahasına olursa olsun zamanı yerinde kullanmaya ve randevularına zamanında gitmeye özen gösterir. Bu konularda gereken hassasiyeti göstermeyenlerle yollarını ayırır, onları ikaz eder. “Randevusuna gelmeyi kim olursa olsun ben adam saymıyorum”, der.

İhsan Süreyya Hoca, kitap almaya, okumaya ve yazmaya büyük önem verir. Bazen cebindeki tüm parayı gözünü kırpmadan kitap almak için sarf ettiğini söyler. Gittiği konferanslarda kitap okumanın önemini detaylı bir şekilde anlatır. Bu konudaki düşüncelerini şu şekilde anlatır: “Kendimi bildim bileli kitabı çok severim. İlkokuldan beri kitabı severim, hâlâ da alıyorum. Kitap bir sevgilidir. Ara sıra onu koklamak lazım, sevmek lazım. Yaprakları arasında dolaşmak lazım. Niye? Çünkü kitap size çok şey veriyor. Yapraklarını çeviriyorsunuz, bir bakıyorsunuz ki sizi Çin’e götürmüş, sizi Rusya’ya götürmüş, sizi Peygamber dönemine götürmüş. Kitap tarif edilemez bir sevgilidir. O sevgilinin peşine düştünüz mü zevk alırsınız.”⁷ Hocamız verdiği konferanslarda, bilimsel toplantılarda sunduğu bildirilerde toplum olarak çok az okuduğumuzu devamlı vurgulamaktadır.

Bilindiği gibi hocamız seyahati çok seviyor, gezip gördükleri yerleri hemencecik not ediyor,⁸ sonra da değişik vesilelerle makale veya kitap şeklinde yayınlıyor. Hocamızın seyahat yazılarının yanı sıra “*Dağların Sırrı*” ve “*Nehirlerin Dili*” adlı kitapları okunmaya değerdir. Zira bu kitaplarında hocamız tırmandığı dağlar ve kenarında gezip dolaştığı nehirler ile adeta konuşuyor, kendine özgü üslubuyla dağların ve nehirlerin tarihçesini ortaya koyuyor. Dağların Sırrı adlı eserinde Van ilimizde bulunan Ereğ dağını da yazmıştır. Bu dağda yetişen ve Vanlıların son zamanlarda yayla muzu dedikleri “*rebez/rebes*” ışgın/uşkun denilen sebzesinden, bu dağda öten kekliklerden, Van’ın meşhur âlimi Mellâ Ali’den ve bu dağda bir süre ikamet eden Bediüzzaman’dan söz ediyor.⁹ Pervari’den Paris’e adlı kitabının bir yerinde anlattığı gibi Hocamız Van şehrini çok sevmektedir. Bu sevginin bir tezahürü olarak fırsat buldukça Van şehrini ziyaret etmektedir. Vanlılar Hocamızın o güzel sohbetlerini defalarca dinleme imkanı bulabilmişlerdir. En son Uluslararası Prof. Dr. Fuat Sezgin Sempozyumu için Van’a

⁶ Sırma - Demircan, *Pervari’den Parise*, s. 212.

⁷ Sırma - Demircan, *Pervari’den Parise*, s. 328.

⁸ Hocamız seyahatleri sırasında gezip gördüğü yerleri unutmamak için o gün yatmadan not defterine kaydettiğini belirtmişti.

⁹ İhsan Süreyya Sırma, *Dağların Sırrı*, Beyan Yayınları, 2017, 161-169.

gelmişti. Yine 2018 yılının Temmuz ayında kıymetli hanımefendi eşiyle Van'a gelmişlerdi. Van'ı ve Bahçesaray'ı gezdikten sonra Pervari'ye gitmişlerdi. Sağ olsunlar bizimle de görüşme talebi nezaketinde bulundular. Hayatını anlatan Pervari'den Parise adlı değerli kitabını bu görüşme sırasında imzalayıp hediye ettiler.

Bilindiği gibi Hocamız doktora çalışmasını Fransa'da Sultan II. Abdulhamid üzerine yapmıştır. Jüri üyeleri ile yaşadığı uzun tartışmalardan sonra doktora tezi kabul edilmiştir. Türkiye'ye döndükten sonra kadro alma problemi ile karşılaşmıştır. Doçentlik tezi ise "Sultan II. Abdülhamid Döneminde Yemen İsyanlarının Dini Sebepleri" başlıklı bir çalışmadır. Türkiye'de doçentlik jürisinin onayını alabilmek için yoğun bir çaba sarf etmiştir. Doçent olmaması için önüne engeller konulmuştur. Ancak Hocamız azim ve dirayetiyle tahsil hayatı boyunca bütün bu engellerle uğraşmış ve onları birer birer aşabilmiştir.

İhsan Süreyya Sırma'ya Göre Tarih

İhsan Süreyya Hoca, tarihi kısaca şu şekilde tanımlar: "Günümüze kadar geçmişte cereyan etmiş tüm olayların, bütün boyutlarıyla irdelenmesi, soruşturulması ve değerlendirilmesidir." Ona göre hâdiselerin kronolojik olarak soyut bir şekilde nakledilmesi tarih değildir. Tarih, sadece geçmiş olayların anlatımı değil, yorumu ve değerlendirmesidir.¹⁰ Müslüman tarihçilerin, özellikle 19. yüzyıldan itibaren yazılan tarihi eserlerde, adeta kendi tarihlerini inkâr noktasına geldikleri ve de tarihlerini yabancı kültürlerin etkisinde kalarak kaleme aldıkları için, tarih ilmine farklı bir gözle bakmaya, onu başka türlü yorumlamaya çalıştığını belirtir.¹¹ Ona göre tarihin geçmişine bakarak onun gelecekte ne tarafa akacağı tahmin edilebilir. Bu tahmin, tarihin akışına müdahale imkânı verebilir. Bunu bilen tarihçi; yalnız kendi geçmişini ve hâl'ini değil, belki o kanunlara dayanarak kendi geleceğini ve içinde yaşadığı toplumu istediği şekilde yönlendirebilir.¹² Bu nedenle tarihin müsbet bilimler diye bilinen bütün ilimlerden önce geldiğini savunur. Zira tarihini bilmeyen Müslümanların, Yahudilerin ve gayri Müslimlerin oyununa gelme riskinin fazla olduğunu belirtir.

İhsan Süreyya Hoca'ya göre tarih yazmak tarih için değil; insanlığın yararı için olmalıdır. Tarih okuyan bir okuyucu da neyi ve niçin okumak istediğinin idraki içinde olmalıdır. Herhangi bir okuyucu, sırf kültürüm artsın diye gelişi güzel tarih sahifelerini karıştırıyorsa, o okuyucu ne tarih öğrenir, ne de kültürü artar. Ona göre tarih, insanların ibret almaları için yazılmalı, okuyanlar da ibret almak için okumalıdır. Somut hiçbir yararı olmayacaksa, binlerce sene önce gerçekleşen hâdiseleri ezberlemenin bir faydası olamaz. Hocamız bu durumu daha da anlaşılır kılmak için sözlerine şöyle devam eder: "Hz. Musa'ya işkence yapan Firavun'u; Vietnam'ı, Panama'yı, Somali'yi, Irak'ı kan gölüne çeviren günümüzdeki Batılı liderlerle mukayese etmiyorsak, boşuna tarih okuyoruz demektir. Sasanî emperyalizmiyle, günümüz emperyalistlerini mukayese etmiyor ve bir neticeye varamıyorsak, okumamızın faydası yok demektir. İnsan öldürmekten zevk alan Amerikalı yöneticilerin, Hiroşima'yı yerle bir eden atom bombası ile Halebçe'yi insan mezbahasına çeviren Saddam'ın aynı zihniyeti, aynı dini paylaştıklarını çağırılmıyorsa, okuduklarımız ya da yazdıklarımız tarihi bir metin değildir."¹³

¹⁰ İhsan Süreyya Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I-V, Beyan Yayınları, İstanbul, 2017, I, 71.

¹¹ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 55.

¹² Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 84

¹³ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 105-106.

Tarihçi Tarafsız Olabilir mi?

İhsan Süreyya Sırma tarihçinin tarafsız olup olamayacağını irdelemektedir. Tarafsızlık problemini etraflıca anlatmaya çalışmaktadır. Ona göre hiçbir insan, kendini ne kadar zorlasa zorlasın, ideal manadaki tarafsızlığa erişemez.¹⁴ Aslında, idealde tarafsız olduklarını iddia eden tarihçilerin hiç birisi gerçekte tarafsız (objektif) değildir; olamaz da. Vakıa olarak değiller; yoksa idealde bütün tarihçiler objektiftir. Ancak gerçek böyle olmadığını gösteriyor. Fizio-ideolojik yapısı buna elverişli olmadığı gibi; materyal ve ortam değişikliği de ister istemez objektif tarihçiyi sübjektif yapmaktadır.¹⁵ Bu sübjektifliğin en büyük sebebini ise Hocamız şu şekilde açıklamaktadır: “Bu tarafgirliğin en büyük sebebi de yorumdur; tarihçiler arasındaki yorum değişikliğidir. Biraz cesur davranırsak, “Tarih yorumdur” diyebiliriz. Çünkü tarihin materyali olgu ve vesikalardır. Daha da daraltırsak, olguları havi vesikalardır. Bu vesikalar; arkeolojik buluntular, kronikler ve arşivlerdir. Fakat yeraltındaki kitabeler olsun, arşivlerde saklanmış vesikalar olsun, ancak tarihçinin ele alışından ve yorumundan sonra tarih olurlar. Değilse, o kitabelerin sâir taşlardan; arşiv vesikalarının da gazete parçalarından farkı olmaz.”¹⁶ Ancak müslüman tarihçi elden geldiğince tarihi hadiseleri gerçek yönleriyle ele alıp okuyucularına arz etmelidir. Resmi makamları memnun etmek için tarihi tahrif etmek, Müslüman tarih yazıcılığıyla bağdaşmaz. Yine müslüman tarihçi, kolay kolay hüküm vermez, olayın teferruatını anlatır ve hükmü okuyucuya bırakır. Dolayısıyla tarihi araştırma yapmak isteyen bir kimse kendini olayın içinde bulur, Taberî'nin hükmü karşısında değil. Eğer öyle olsaydı, yani Müslüman Tarihçi hüküm verseydi, bugün doğruyu seçme hürriyetinden mahrum kalabilirdik. Çünkü tarihçi eserine tenkitle başlamış olsaydı, kendi hükmüne uyan rivayetleri alacak, gerisini almayacaktı. Nitekim öyle yapanlar da olmuştur.¹⁷ Hocamızın yukarıdaki görüşlerinden de anlaşıldığı gibi Müslüman tarihçi dürüst ve gerçekçi olmalıdır. Ele aldığı konuları bilimsel ahlaka uygun bir şekilde ortaya koymalıdır. Olaylara bütünsel, kapsayıcı bir gözle yaklaşmalı, sırf kendi düşüncesine ait rivayetleri değil incelenen hâdise ile ilgili tüm verileri göz önünde bulundurmalıdır.

İhsan Süreyya Sırma'ya Göre İslam Tarihi ya da Müslümanların Tarihi

İhsan Süreyya Sırma, “İslam Tarihi” tabirini doğru olarak kabul etmez. Bunun yerine “Müslümanların Tarihi” ifadesini kullanır. Zira ona göre “İslâm Tarihi” olarak anlatılanlar, İslâm'ın değil kendilerine müslüman denen insanların tarihidir. Bu nedenle Hocamız yazmış olduğu en kapsamlı eserine *Müslümanların Tarihi* adını vermiştir. Müslümanların tarihini ilk peygamber olan Hz. Adem ile başlatmıştır. Hocamıza göre Müslümanların tarihi tüm Dünya tarihidir. Çünkü Hz. Adem (a.s.) sadece ilk peygamber değil, aynı zamanda ilk Müslümandır. İlk insan olması hasebiyle de insanlık tarihi onunla başlar.

İhsan Süreyya Hoca, müslümanların tarihini, özellikle Siyer'i ve Peygamberler tarihini yazarken Kur'an-ı Kerim'e büyük önem verir. İlgili ayetleri zikretmeye çalışır. Okuyucunun dikkatlerini ayetler üzerine çeker. Kur'an'da zikredilen hadiseleri “uydurulmuş darbı meseller” olarak değil, gerçek olaylar olarak ele alıyor ve onlara gerçek olay olarak inanıyor. Bu kıssaları “uydurma meseller” diye bakanları

¹⁴ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 46

¹⁵ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 120-121.

¹⁶ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 121.

¹⁷ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 118-119.

eleştiriyor. “Hz. Musa’nın Firavun’la Hz. İbrahim’in Nemrut’la olan mücadelelerine, ‘uydurma meseller’ diye bakarsak, o zaman ne Kur’an’dan, ne tarihten ve ne de dinden bir şey anlarız ki, bu tür iddiaları ortaya atanların esas gayeleri de budur.”¹⁸ Bu şekilde Hocamız Kur’an’daki kıssaları gerçekliği olmayan mitolojik unsurlar olarak gören bazı yazarlara net bir şekilde cevap verir.

İhsan Süreyya Sırma Hoca’ya Göre Davetçinin Tarih ve Siret Karşısındaki Tutumu

İhsan Süreyya Sırma hocamızın önemli bir yönü de akademik hayatı ile birlikte davet çalışmalarına ağırlık vermesidir. Hocamız aynı zamanda İslâm’ın hâkimiyeti için çaba gösteren iyi niyetli tüm kesimlerle diyalog içerisindedir. Hz. Peygamber’in mesajını daha geniş insan kitlesine ulaştırmak için tüm çabasını sarf etmektedir. Bu nedenle de Hocamız Tarih ve Sireti, Müslüman davetçinin ilk kaynağı ve kullanacağı en önemli malzeme olarak görmektedir. Zira ilk davetçi Resûlullah (s.a.s.) olduğundan ve aynı zamanda örnek alınacağından, davetçilerin tarih ve Siyer’e bakışları davalarının tahakkuku açısından fevkalade önemlidir. Adeta onların ayrılmaz parçası olmalıdır. Çünkü onlar davetlerinde Hz. Muhammed (s.a.s.)’i anlatacaklardır. Tebliğci, her şeyden önce çok güzel bir Siret bilgisine sahip olmalıdır ki ne okutacağını, anlattığı ya da tebliğ ettiği Siret’in nasıl yaşanacağını muhataplarına aktarabilsin. Hocamıza göre İslam’a davet eden bir ilim adamı, bir tarihçi tebliğde bulunurken mümkün mertebe ayrıntılardan kaçınıp esaslar üzerinde durmalı ve genç nesillere basit yazılmış kitaplarla gitmelidir. Artık gerçekleri dolandırarak anlatmanın günü geçmiş olduğundan hakikatler, açık ve net bir şekilde okuyucuya aktarılmalıdır. Bunu yapacak olan tebliğcilerin, yani Siret’i insanlara ulaştıracakların dikkat etmeleri gereken önemli bir husus da şudur: Her kalemi eline alan, hemen müctehid kesilip tarih üzerinde fetva vermemelidir.¹⁹

İhsan Süreyya Sırma, sünneti kabul etmeyenlere ciddi eleştiriler yöneltmektedir. Resûlullah (s.a.s.)’ı örnek almadan Müslüman olma iddiasında bulunanların yeni bir din peşinde olduklarını, bu tip kişilerin dini olduğu gibi değil kendi mantıklarına uyduğu nisbette almak istediklerini belirtmektedir. Müslümanların Hz. Muhammed (s.a.s.)’siz bir İslam’ı düşünmenin mümkün olmadığına inanmak zorunda olduklarını; onun için onun sünnetine düşman olanların, aslında İslâm’ın da düşmanı oldukları, sadece Kur’an-ı Kerim’e sarılıp “tek kaynak Kur’an’dır” deyip, onun ayetleri dışındaki değerleri yani Hz. Peygamber (s.a.s.)’in Sünnetini kabul etmeyerek bir İslâmî pratik meydana getirmenin mümkün olmadığına dikkat çekmektedir.²⁰ Resûlullah’ın sünnetini kabul etmeyenleri sert bir şekilde uyarmaktadır.

İhsan Süreyya Sırma’ya Göre Resûlullah (s.a.s.)’in Savaşları: Savunma mı ya da Direk Savaş mıydı?

İhsan Süreyya Sırma Hoca, Hz. Peygamber’in savaşları konusunda günümüzde bulunan birçok tarihçiden farklı düşünmektedir. Ona göre Tanzimat ve Batılılaşma hareketinden sonra Müslüman tarihçilerde, Batı’ya karşı bir kompleks başlamış, kendilerini Batı karşısında yetersiz gören tarihçiler, onu olduğundan başka anlatmaya gayret etmişlerdir. Bu durum, her zaman onların kötü niyetlerinden de kaynaklanmamıştır. Mesela bu dönemde yetişen bazı tarihçilerin eserlerine bakıldığında, “İslâm, kılıç dini değildir”

¹⁸ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 108.

¹⁹ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 137.

²⁰ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 162.

şeklinde hep bir savunma ile karşılaşmak mümkündür. Hocamıza göre İslâm'ı şirin göstermek uğruna, pek çok gerçek saptırılmaktadır. İslâm kılıç dini değilse onu tebliğ eden Hz. Muhammed (s.a.s.) neden “Cennet kılıçların gölgesi altındadır” diye kılıcı övsün? Kılıç gerektiğinde insanlar arasındaki haksızlıkları, sömürüleri, Allah'a olan isyanları kaldırmak için kullanılmıştır. Miladî 7. yüzyılda, insanların kanlarını emen, onları hayvanlar derekesine düşüren İran ve Bizans emperyalizmleri, İslâm'ın kılıcıyla son bulmuştur.²¹

İhsan Süreyya Sırma bu konuda bazı kimseleri memnun etmek için tarihi gerçekleri tahrif etmeye hakkımızın olmadığını belirtmektedir. “*İslâm müdafaa dinidir, kılıç dini, savaş dini değildir*” gibi sözlerin İslâm'a bir yarar sağlamadığını, İslâm karşıtı kimseleri İslâm'a çekmediğini ve böyle görüşlerin İslâm'ın ruhuna aykırı olduğunu savunmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.s.) Mekke'yi yerinde oturarak fethetmediğini, İran'ı fetheden Sa'd b. Ebî Vakkas ve İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmed'in de savunma savaşı ile bunları fethetmediklerini söylemektedir.²² Böylece Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hep savunma savaşı yapmadığını gerektiğinde zulmü ortadan kaldırmak ve Hakkı egemen kılmak için bizzat savaştığını ve savaşmak için askeri birlikler gönderdiğini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Tarihi Olayları Mukayese Etme ya da Güncelleştirme

İhsan Süreyya Sırma Hoca'nın en önemli özelliklerden birisi de gerek peygamberlerin hayatlarını gerekse Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hayatını ve dönemini anlatırken bazı olay ve şahsiyetleri günümüzdeki olay ve şahsiyetlerle mukayese etmesidir. Mesela Firavun'dan bahsederken “insanların çoğu Firavun'un akıbetini gördüler, fakat yine de imana gelmediler. Tıpkı günümüz firavunlarının zulümlerini görmedikleri gibi...”²³ Yine Ebû Cehil'in zulüm yöntemi, müslüman ülkelerde mütedeyyinlere zulmeden günümüz zalimlerine son derece benzediğini ifade etmektedir. Ebû Cehil ile günümüzde yaşayan bazı tipleri şöyle karşılaştırmaktadır: “Ebû Cehil Allah'a inanıyor fakat Allah'ın Hz. Peygamber (s.a.s.)'le gönderdiği esaslara inanmıyor; bilakis onlarla mücadele ediyor. Nitekim günümüzde de pek çok insan, dilleriyle Allah'tan yardım ve başarı diliyor ve fakat fiilleriyle Allah'ın açık ve kesin emirlerine aykırı davranışlarda bulunuyorlar. Bunların ortaya koyduğu İslâm karşıtı eylemler müşriklik örnekleridir. Bunlar Allah, kelimesini kullanarak Kur'an'ın deyiimiyle Allah'ı ve müminleri kandırmaya çalışıyorlar. Kaldı ki Ebû Cehil, bugün Allah kelimesini ağızlarından düşürmeyen ve fakat O'nun emirlerine aykırı hareket eden tiplerden -isterse bunların adları müslüman adı olsun- daha samimiydi. Çünkü Ebû Cehil'in “Müslümanları kandırma” diye bir derdi yoktu.”²⁴

Bunun yanında Hocamız geçmiş olaylarla günümüzdeki olayları mukayese etmenin ya da onları güncel kavramlarla anlatmanın zorluğuna dikkat çekmektedir. “Aslında o günün Mekke'sini anlatmaya çalışırken bugünün kavramlarını kullandığımızda zorluk çekiyoruz. Çünkü o günkü Mekke Şehir Deveti'nin yönetim tarzına ilişkin bugünkü Dünyamızda benzer bir modeli bulamıyoruz.”²⁵

²¹ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 139.

²² Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 235-236.

²³ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 310.

²⁴ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 231.

²⁵ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, I, 390

İhsan Süreyya Hoca Hz. Peygamber dönemindeki şairleri günümüz medyasına benzetmektedir. Bugünün “Dolar” ve “Euro” hegemonyasını o günün piyasalarında bulunan Bizans dinarı ve İran dirhemi egemenliğine benzer görmektedir.

Kelime-i şehadetin günümüz kavramları ile ne anlama geldiğini şu şekilde açıklamaktadır: “Eşhedü! Düşündüm, anladım kalbimde kabul ettim ve dilimle söylüyorum ki; lâ ilâhe illâllah! Allah’tan başka kâinat nizamını elinde bulunduran bir başkası, yani bir ilah yoktur! İçimde putlaştırdığım makam, ideoloji, ilke, parti, hizip, kadın, erkek, evlât, sanatkâr, sporcu, kulüp, loca, önder, şef ve seks ilahlarının tamamına “lâ” deyip inkâr ederek; kalbimi ve düşüncemi, ruhumu ve bedenimi, elimi ve dilimi “illâllah” deyip Rabbimin emrine veriyorum! O’ndan başkasını güç tanımaya vesile olacak her şeyi “lâ” (hayır!) deyip kenara itiyor, Allah’ı tek ve biricik güç ve hâkim tanıyarak “illâllah” diyorum. Bu sözle bağlandığıma dair söz ve biat veriyorum ki, bütün kâinat zerrecikleri şahit olsun!”²⁶

Hocamız bazen tarihi olayları aktardıktan sonra onlardan genel kurallar çıkarmaya çalışmaktadır. Sünnetullahın bu şekilde devam ettiğini söylemektedir. Mesela Mekke’deki bazı işkence sahnelerini anlattıktan sonra şöyle bir kuralı ortaya koymaktadır: “İnsanlık tarihi boyunca peygamberler veya ümmetleri vasıtasıyla ne zaman İslâm gündeme geldiyse, müslümanlar işkenceye alınmış, pasifleştirilmek veya en azından asimile edilmek, dinleri de kafir rejimlerin razı olacakları bir din haline getirilmek istenmiştir. Elbette böyle bir din Allah’ın dini olmaz; olsa olsa zalimlerin istediği bir din olmuş olur. Bu şekilde Allah’ı ve müminleri kandırdıklarını sanan kâfirlere gerçek müminler her zaman karşı çıkmışlar, zindanlarda şehid olma pahasına bu kâfir ve zalimlerle mücadele etmişler.”²⁷ Başka bir yerde ise Müşriklerin Müslümanlara karşı takındığı tutumları şu şekilde açıklamaktadır: “Dâvûd (a.s.) Peygamber olmadan, Câlûd ona düşman değildi; ne zaman ki Allah’ın emirlerinden söz etmeye başladı, Câlûd, Dâvûd (a.s.)’a savaş ilan etti. Hz. Musa, Firavun’un yaptığı kanunlara karşı çıkmasaydı, yani kanun koymanın ona değil, Allah’a ait bir hak olduğunu söylemeseydi, Firavun, Hz. Mûsa’yla savaşmayacaktı. Hz. İbrahim, neredeyse tanrılaştırılmış olan Kral Nemrut’un heykellerini, büstlerini kırmasaydı, Nemrut onu ateşe atmayacaktı. Kanun buydu; kim Allah’ın emirlerini tebliğ etse, düşmanlıkla, işkenceyle, savaşla, hapisle, sürülmeyle, gericilik ithamlarıyla, mürtecilik suçlamalarıyla karşılaşacaktı. Kısacası, Allah kanunlarından bahsedene Dünyada rahat yaşama yoktu. Sırf Müslümanca yaşamak istediği için kovulacak, hakaret edilecek, makamlara tayin edilmeyecek, işinden atılacak, hakkında tağutî kanunlara göre soruşturmalar yapılacaktı.”²⁸ Hocamız anlattığı ders, sohbet, konferanslarda ve yazdığı makale ve eserlerde konunun daha iyi anlaşılması için yukarıdaki örneklerde olduğu gibi mukayeseler yapmaktadır.

İhsan Süreyya Sırma Hoca’nın Eleştiri Yöntemi

İhsan Süreyya Sırma kitaplarında bazı yazarları isim vermeden üstü kapalı bir şekilde polemige girmeden eleştirmektedir. Olayları bilenler ve yazarları tanıyanlar onun kimi eleştirdiğini anlamaktadır. Özellikle Sünnet’i kabul etmeyenleri, Hz. Peygamber (s.a.s.)’i devre dışı bırakmak isteyenleri sık sık uyarılmaktadır. Mesela çağdaş bir müfessiri şu şekilde eleştirmektedir. “Kur’an’a inanan herkes –inanmayanlar için bir diyeceğimiz yok-, kurtuluşun, yani Cennet’e girişin en önemli şartının, Hz. Peygamber

²⁶ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 45.

²⁷ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 154.

²⁸ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 326-327.

(s.a.s.)’e inanıp, ona tabi olmak olduğunu kabul eder. Onun için Hz. Muhammed (s.a.s.)’in Peygamberliğine inanmak tevhidin şartlarından. Bazı çağdaş müfessirler (!) buna inanmasalar da... Birilerine yaranmak yahut meşhur olmak ya da bazı makamlara gelebilmek için hiç kimsenin İslâm esaslarıyla oynamaya hakkı yoktur.”²⁹

Yine buna benzer bir eleştiriyi de şu şekilde yapmaktadır: “Din âlimi diye geçinip Hz. Muhammed (s.a.s.)’e dil uzatan; “tevhid kelimesinde Muhammed’i kabul etme şartı yoktur” diyen mürtedlerin ve mürtedlere makamlar ihsan eden din müesseselerinin İslâm’ı yıkma planları sizi hiç mi rahatsız etmiyor?”³⁰

İhsan Süreyya Sırma tartışmalı birçok konu hakkında görüşünü net bir şekilde ortaya koyabilmektedir. Mesela mucizelere inanmayanları eleştirmektedir. Bu mucizelerden biri olan İsrâ ve Mirac hakkında görüşlerini şöyle açıklamaktadır: “Selef ulemamızın ittifakla kabul ettiği gibi İsrâ ve Mi’rac’a inanıyor, her şeye Kadir olan Allah’ın, son Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s.)’e böyle bir lütufta bulunabileceğine inanıyoruz”³¹ Mirac olayı vesilesiyle Kur’an’da anlatılan Mescidü’l-Aksa’nın, Kudüs’teki Mescidü’l-Aksa olmadığı yönünde düşünce izhar edenler olmuşsa da Hocamız, bu yolculuğun Mekke’den Kudüs’teki Mescidü’l-Aksa’ya yapılmış olduğunu net bir şekilde savunur.

SONUÇ

İhsan Süreyya Sırma Hoca’nın hayatı ilginç anekdotlar ve ibretlerle doludur. Hayatı incelendiğinde onun öncelikle kendisini yetiştirmek için büyük gayret, fedakârlık ve samimiyet ile yoluna devam ettiği, önüne çıkan engelleri azim ve kararlılıkla aştıktan sonra önemli başarılar elde ettiği, İslam davası uğruna büyük bir özveri ile çalıştığı ve bu konularda örnek davranışlara sahip olduğu görülecektir. Hocamız üniversitede bir bilim adamı, camide bir vaiz, halk arasında bir tebliğci olarak İslam davetini geniş kesimlere ulaştırmaya çalışmıştır. Hz. Peygamber (s.a.s.)’in evrensel mesajını daha geniş kitlelere ulaştırmak için yoğun bir gayret içerisinde olmuştur. İslam davasının anlaşılması için Tarih ve Sireti öğretmeye, bu konularda eserler yazmaya büyük önem vermiş ve ilmi faaliyetler içerisinde bulunmuştur. Bundan dolayı onun hayatı ve çalışmaları hem bilimsel çevrelerde hem de İslami camiada merak edilmiş ve takdir edilmiştir. Eserleri geniş çevrelere ulaşmıştır. Neticede Hocamız hem bir ilim adamı hem de bir davetçi olarak örnek bir seviyeye kavuşmuştur.

²⁹ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 20

³⁰ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 61

³¹ Sırma, *Müslümanların Tarihi*, II, 127.